

Poština plačana v gotovini

VSEBINA: Priloga k 1. številki 1. 1938: Statistični pregled gospodarstva v Sloveniji za leto 1937. — Zveza in laska. — Gospodarstvo. — Revija v spomin. — Revija v novem razpisnem obdobju.

Priloga „Narodnega gospodarstva“ št. 1. 1. 1938

ŠTEVILKA 1

LETNIK XXXIX

NARODNI

GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. JANUARJA 1938

VSEBINA: Pogled nazaj. — Fr. Jakliču v spomin. — Revizije v novem združnem zakonu. — Zvezine objave. — Davki in takse. — Gospodarstvo.

Priloga k 1. številki 1. 1938: Statistični pregled poslovanja članic Zadrुžne zveze v Ljubljani za leto 1936.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 1, 1. 1938.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, se vrši pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Redni letni občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Braslovčah, r. z. z o. z., se bo vršil dne 6. februarja 1938 ob 13. uri v Društvenem domu v Braslovčah. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrditev računskega zaključka za leto 1937. 3. Volitev nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Redni občni zbor Kmetijskega društva v Dobropoljah, r. z. z o. z., se bo vršil dne 13. februarja 1938 ob 15 v združnih prostorih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1937. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Navodila revizorja o bodočem poslovanju. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Živinore, ke zveze za pol. kamniški okraj v likvidaciji, r. z. z o. z., se bo vršil dne 2. februarja 1938 ob 1 popoldne v Šmarci 64. Dnevni red: Poročilo likvidatorja o izvršeni likvidaciji od dne 22. julija 1933.

Redni občni zbor Živinorejske zadruge v Mozirju, r. z. z o. z., se bo vršil dne 13. februarja 1938 ob 1/9 uri v posojilničnih prostorih. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. Poročilo načelstva. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Potrditev rač. zaključka za leto 1937. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Mlekarske zadruge v Novem mestu, r. z. z o. z., se bo vršil dne 24. januarja 1938 ob 10 v prostorih Ljudske posojilnice v Novem mestu. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Sklepanje o likvidaciji zadruge. 3. Slučajnosti. — Ako bi ta občni zbor ne bil sklepčen, se bo vršil dne 14. februarja ob 10 v prostorih Ljudske posojilnice v Novem mestu drug občni zbor, na katerem se bo sklepalo brez ozira na število udeležencev.

Redni občni zbor Zadrुžne elektrarne v Pirničah, r. z. z o. z., se bo vršil dne 30. januarja 1938 ob 14 v šoli. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načel-

stva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1937. 4. Volitev enega člana načelstva. 5. Slučajnosti.

Redni letni občni zbor Kmetijske strojne zadruge v Savljah, r. z. z o. z., se bo vršil dne 2. februarja 1938 ob 10 popoldne pri tajniku v Klečah št. 23. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrditev računskega zaključka za leto 1937. 3. Volitev nadzorstva. 4. Sklepanje o prispevkih za združni dom. 5. Slučajnosti.

Redni občni zbor Sirarske zadruge v Stari Fužini v Bohinju, pošta Sv. Janez-Bohinjsko jezero, r. z. z o. z., se bo vršil dne 23. januarja 1938 ob 1 popoldne. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika o zadnjem rednem občnem zboru. 2. Čitanje zapisnika revizijskega poročila. 3. Poročilo načelstva in nadzorstva. 4. Odobritev računskega zaključka za leto 1937. 5. Volitev načelstva in nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Redni letni občni zbor Elektro strojne zadruge v Šmarci, r. z. z o. z., se bo vršil dne 2. februarja 1938 ob 3 popoldne v pisarni zadruge v Šmarci. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1937. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Predlogi in slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v št. Lovrencu, r. z. z n. z., se bo vršil dne 30. januarja 1938 ob 1/2 zvečer v šolskih prostorih. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Potrditev računskega zaključka za leto 1937. 4. Slučajnosti.

VIII. redni občni zbor Hranilnice in posojilnice na Trsteniku, r. z. z n. z., se bo vršil v nedeljo 23. januarja 1938 ob 10 po maši v dvorani na Trsteniku. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1937. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Točišču, r. z. z n. z., se bo vršil dne 2. februarja 1938 ob 10 v posojilničnih prostorih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1937. 3. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

Člani Zadrुžne zveze dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25 Din na leto, za pol leta 1250 Din. — Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Pogled nazaj.

(Denarna kriza, nje začetek in vzroki pa zaščitni režim.)

1. Smo že nekaj let v denarni krizi. Navadili smo se je, kakor se navadi berač mraza. Zdi se nam, da je sedanje stanje že normalno stanje. Zato pa bi želeli, da nam kratko pojasnite trajanje in potek denarne krize.

O.: Imamo za seboj izredno dolgotrajno krizo, ki pa še ni končana, tako da jo imamo delno tudi še pred seboj. V drugih državah so vse to že preživeli. Tam živijo hitreje. Amerika, pišejo, že začena z drugo krizo. Tam so bili tudi razlogi in potek denarne krize drugačni kot pri nas, seveda pa tudi ukrepi vlad za odpravo krize ali zdravljenje krize drugačni.

Pri nas se je denarna kriza izrazito začela šele v septembru leta 1951. Takrat smo imeli nenaden silen naval vlagateljev na denarne zavode. Začelo se je v prestolnici, potem pa je šlo po vsej državi. Toda proti koncu leta 1951. in v začetku leta 1952. je ta prvi mogočni val nezaupanja vlagateljev že splahnel, tako da so denarni zavodi prvi sunek že preboleli. Vsi smo bili prepričani, da smo po nekaj mesecih nezaupanja vlagateljev v denarne zavode zopet pridobili zaupanje vlagateljev in da smo že zopet v normalnih razmerah. **Spomladi l. 1952.**

pa je z uredbo o zaščiti kmečkih dolžnikov prišel drugi, mnogo močnejši sunek nezaupanja, ki je pretresel ogromno večino denarnih zavodov in od katerega se denarni zavodi večinoma niso mogli več opomoči. Tako je v denarstvu: pri bankah, pri samoupravnih hranilnicah in pri kreditnih zadrugah na splošno nastopilo stanje nelikvidnosti kot posledica nezaupanja in neprestanega znatnega pritiska vlagateljev.

Ker so zabredli v režim zaščite kmečkih dolžnikov, je bilo treba zabresti tudi v režim zaščite denarnih zavodov. Če denarni zavodi zaradi kmečke zaščite niso smeli več pritiskati na svoje dolžnike, je bilo z druge strani ravno iste denarne zavode treba zaščititi pred pritiskom njihovih upnikov, vlagateljev. Zaradi zaščite kmečkih dolžnikov je torej nujno moralo priti tudi do zaščite denarnih zavodov.

Zaščitni režim za kmečke dolžnike, kakor tudi za denarne zavode se je podaljševal iz leta v leto vse do septembra leta 1956. Tedaj je bil zaščitni režim kmečkih dolžnikov zaključen z uredbo o likvidaciji kmečkih dolgov. Toda ta likvidacija kmečkih dolgov se ni mogla izvesti naenkrat, ker je bila naloga pre-

ogromna, sredstva za likvidacijo pa silno majhna. Tudi glavni izvir sredstev za likvidacijo, kmečki dolžnik sam, je bil zaradi težke in dolgotrajne krize kmečkega gospodarstva oslavljen. Zato se je likvidacija kolikor zadeva kmeta dolžnika samega, raztegnila na 12 let; kolikor pa se zahtevajo za to svrhu državna sredstva, celo na 14 in 20 let. Zato je razumljivo, da tudi zaščitnega režima pri denarnih zavodih ne bo mogoče tako kmalu likvidirati. Zaščitni režim je več ali manj ozko povezan z likvidacijo kmečkih dolgov. S posledicami denarne krize, ki je pri nas začela v jeseni leta 1951., bomo imeli torej še dolgo opraviti, najmanj tako dolgo, kakor se bo vršila likvidacija kmečkih dolgov.

2. Smo že v 7. letu denarne krize. Kmečki dolgovi so že od denarnih zavodov prešli na Agrarno banko. Mnogi zato trdijo, da bo v 7. letu, to je v letu 1958., denarne krize že tudi konec. Kaj pravite vi k temu?

O.: Res teče že 7. leto, odkar smo v denarni krizi. Res so denarni zavodi po ogromni večini oddali svoje kmečke terjatve na Agrarno banko. Res je pa tudi, da denarni zavodi niso še prejeli od Agrarne banke protivrednosti za predane kmečke terjatve. To je razlog, da denarni zavodi še niso likvidni.

Posebej za naše kmečke posojilnice se mnogo dela, da bi se jim vrnila likvidnost in da bi se tako posojilnice osvobodile mučnega zaščitnega položaja, ki je včasih podoben hiranju, skoro bi rekli umiranju. Ta prizadevanja za likvidnost podeželskih posojilnic sicer še niso privedla do uspeha, vendar pa obstoji več kot upanje, obstoji že sigurnost, da bodo ta prizadevanja v l. 1958., torej v 7. letu denarne krize, privedla

ogromno večino podeželskih posojilnic do likvidnosti in s tem do resnega poslovanja. S tega stališča so govorice o zopetni likvidnosti podeželskih posojilnic čisto realne, ker jih bodo kmalu bolj in bolj potrjevala tudi dejstva. Ne gre torej za kaka prerokovanja, za kake fantazije, za kak v stvarnih razmerah neutemeljen opitimizem, ampak za čisto realen načrt in realno akcijo, da postanejo posojilnice po deželi, pa tudi po mestih, po ogromni večini vsaj v sedmem letu krize zopet likvidne, da morejo zopet služiti svojim prvotnim namenom. Toda o tem bomo mogli podrobneje govoriti v enem od prihodnjih predavanj. Danes je naš pogled obrnjen nazaj. Danes hočemo razmotrivati, kako je prišlo do krize v denarstvu in kako se je ta kriza razvijala.

3. Toliko slišimo o denarni krizi, o vzrokih denarne krize in o posledicah denarne krize. Ali bi nam mogli povedati, kako se denarne krize pojavljajo drugod in kakšni so bili pojavi denarne krize pri nas?

O.: Denarna kriza se more pojavljati v zelo različnih oblikah, na zelo različne načine. V svrhu preglednosti bi kratko navedli naslednje glavne oblike denarnih kriz, kakor so se pojavljale:

a) **Kriza varčevanja** se pojavi, ako narod ne varčuje, oziroma premalo varčuje, ker ni vzgojen k varčevanju in ker tudi nima urejenih organizacij za varčevanje. Posledica je, da razvijajoče se gospodarstvo nima na razpolago potrebnih kapitalov. Gospodarstvo mora zaradi pomanjkanja kapitala zaostajati; ni gospodarskega napredka ali pa ves napredek, vso iniciativo v gospodarstvu vzame v roke tuji kapital, ki si seveda zemljo tudi gospodarsko podvrže, zaslužnji.

Tako denarno krizo so imele vse kulturno in gospodarsko zaostale dežele, v katere je potem prišel tuji kapital in si jih gospodarsko podvrigel, zaslužnjil. Take zemlje so navadno ne le gospodarsko odvisne od tujega kapitala, temveč je posledica gospodarske odvisnosti tudi politična odvisnost. Primerov za to nam ni treba navajati, saj so nam blizu.

b) **Kriza kredita** obstoji v tem, da v kaki zemlji ne obstoje potrebna kreditna organizacija in kreditne ustanove, tako da kljub zadostnemu domačemu kapitalu kredita ni mogoče dobiti v gospodarske namene pod znosnimi pogoji, kvečjemu se dobi odušni kredit pod neznosnimi pogoji. Razlog, da kreditna organizacija in kreditne ustanove ne obstojijo, more biti ta, da so se zrušile ali da zaradi nezadostne pravne varnosti in zaščite ne morejo delovati. Videti je, da pri nas v manjši meri prihajamo v tak položaj, v krizo kredita zaradi tega, ker se v preteklih šestih letih niso delali pravi ukrepi, ni vodila prava denarna politika v svrhu, da se kreditna organizacija in kreditne ustanove čimprej vrnejo v normalne razmere in v normalno poslovanje.

c) **Kriza zaupanja** varčevalcev oziroma vlagateljev obstoji v tem, da narodni prihranki bežijo iz posojilnic, samoupravnih hranilnic in bank zaradi tega, ker ni zaupanja v te ustanove ali ker ni zaupanja v denar sam. Zaradi nezaupanja v denarne ustanove ali v denarno enoto nastopi beg kapitala od denarnih zavodov ali beg od denarja. Kriza, ki se je pri nas pojavila v jeseni leta 1951., je izrazito kriza nezaupanja v denarne zavode. Prišla pa je k nam najpozneje, potem ko je že poplavela skoro vse evropske in še poprej ameriške dr-

žave. Razumljivo je, da se je po tolikem pisanju o denarni krizi v vseh državah končno tudi pri nas varčevalec vznemiril in šel v posojilnico po svoj denar, da ga ima za vsak primer pri roki doma v skrinji, omarici, v postelji, v nogavici ali kjerkoli. In ker je bilo takih vznemirjenih varčevalcev vedno več, se je vse to kmalu pojavilo kot pritisk, kot vedno večji in večji naval vlagateljev na denarne zavode, tako da so bile gotovinske rezerve hitro porabljene. Toda če bi bila pri nas samo kriza zaupanja v denarne zavode, bi jo bili kmalu premagali. Krizi zaupanja pa se je pri nas spomladi leta 1952. pridružila še kriza kredita. Najštevilnejša skupina dolžnikov, to so kmečki dolžniki, je prišla z aprilom leta 1952. pod zaščito. Upniki niso smeli več od teh dolžnikov zahtevati vračila niti jih tožiti, niti voditi izvršbo, niti zahtevati posebna zavarovanja in kritja zaradi neplačila. Zaradi teh zaščitnih odredb upnik ni mogel več uveljaviti svojih pravic, **prišli smo torej v težko krizo kredita.**

Ker upniki niso več smeli izterjevati svojih terjatev nasproti kmečkim dolžnikom zaradi kmečke zaščite (kreditna kriza), ker dalje vlagatelji niso več mogli dobiti svojih prihrankov od denarnih zavodov zaradi zaščite denarnih zavodov (kriza zaupanja), je naposled nastopila denarna kriza še v tretji obliki, ki smo jo navajali kot prvo, to je kot **kriza varčevanja.** Varčevalci so bili razočarani. Vsa teža in vse posledice zaščite kmečkih dolžnikov in zaščite denarnih zavodov se je zrušila na varčevalce, na vlagatelje. Oni so bridko občutili vse posledice zaščitnega režima kmečkih dolžnikov in denarnih zavodov

v tem, da so jim njihovi prihranki na dolga leta zamrznili v denarnih zavodih, da se jim je zraven obrestna mera znižala na 2% in da poleg vsega niso niti v najnujnejših primerih mogli priti do svojega denarja, ki bi ga bili ravno zaradi težke gospodarske krize najbolj potrebovali. Varčevalci so bili razočarani, so bili tepeni; varčevanje je izgubilo svojo moralno oporo. Prišli smo v najtežje razmere, ker se je smatralo, da se več ne izplača varčevati, da je neumen tisti, kdor varčuje. Še tisti redki, ki so kljub vsemu temu varčevali, so denar držali doma. Narodno varčevanje je padlo na najnižjo stopnjo in zbiranje in organizacija narodnih prihrankov v denarnih zavodih je prenehalo.

To so bila težka, mučna leta zaščitnega režima, ko nihče ni mogel vedeti, kakšno pot bo krenila vlada v prihodnji zaščitni uredbi za kmečke dolžnike ali za denarne zavode. Ta negotovost je strašno delovala na vse denarno gospodarstvo. Klobčič se je vedno bolj zamotaval, obupno smo se ozirali okrog po rešitelju. Želeli smo si Aleksandra Velikega, ki naj bi z mečem presekal gordijski voz in osvobodil vse gospodarstvo in vse denarstvo iz moreče negotovosti. In brez ozirov na levo in desno zaradi poštenosti in stvarnosti je treba priznati, da je bila uredba o likvidaciji kmečkih dolgov, donešena od vlade dr. Milana Stojadinovića, tisti mogočni udar meča, s katerim je bil gordijski voz presekán in se je zamotano in zaledenelo denarno gospodarstvo pri nas začelo urejati in tajati.

4. Vidim, da pripisujete uredbi o likvidaciji kmečkih dolgov silno velik pomen v razvoju in poteku denarne krize pri nas. V čem pa obstojajo te velike

vrline uredbe o likvidaciji kmečkih dolgov?

O.: Največja zasluga vlade dr. Stojadinovića pri uredbi o likvidaciji kmečkih dolgov je v tem, da je končno po 4 in pol letih čakanja in oklevanja jasno in določno povedala:

a) da bo moral kmet svoje dolgove odplačevati v letnih obrokih v 12 letih s 4½% obrestmi in je ta obveznost čisto enaka davčni obveznosti, glede katere ni pardona. S tem je bila presekana nevarna podtalna akcija, da je vse kmečke dolgove treba brisati v celoti in brez vsakega ozira in pardona za denarne zavode in za vlagatelje;

b) da se kmečkim dolžnikom mora pomagati z ozirom na dolgotrajno in težko krizo kmečkega gospodarstva, toda nikakor ne na račun vlagateljev, ampak samo na račun rezerv in delniške glavnice denarnih zavodov in pa na račun države, ki mora kmeta zaradi dolgotrajne gospodarske krize podpreti. Niti en denarni zavod torej ne sme postati pasiven zaradi likvidacije kmečkih dolgov in noben vlagatelj ne sme niti dinarja izgubiti zaradi te likvidacije. S tem je vlada sicer prevzela nase milijardno žrtev, toda pomirila je vlagatelje in vrnila jim je zaupanje v denarne zavode, ki zaradi kmečke krize in kmečkih terjatev ne smejo propasti, ker so narodu in njegovemu gospodarstvu potrebni.

Veliko je bilo nezadovoljstva in zablavljanja na to uredbo, toda danes mora vsak pameten človek priznati, da je bil to moder izhod iz težkega položaja, v katerega smo prišli zaradi dolgotrajnega oklevanja. Sedaj, ko je predaja kmečkih terjatev na Agrarno banko končana, že prehaja vlada k drugemu koraku za li-

kvidnost denarstva, to so likviditetni krediti za denarne zavode na osnovi terjatev, ki so bile predane Agrarni banki. Ti krediti so mogočen izvir gotovine, ki bo začela teči že v prvem četrtletju letošnjega leta in ki bo ogromni večini posojilnic po deželi vrnila likvidnost in s tem zaupanje vlagateljev. To je tista akcija, o kateri smo že poprej govorili.

5. V tretjem vprašanju ste nam razložili, kako se je denarna kriza razvijala pri nas in ste nam navedli 3 oblike, v katerih se pojavlja denarna kriza. Rekl ste tudi, da je prvi val krize pri nas prišel kot posledica denarne krize in nezaupanja v drugih državah Evrope in Amerike. Ali bi nam mogli navesti še tudi prav posebne, rekli bi naše domače vzroke denarne krize?

O.: Brez dvoma je, da je prvi val nezaupanja v septembru leta 1931. prišel k nam preko državne meje kot posledica denarne krize v evropskih, zlasti v srednjeevropskih državah, ki mejijo na našo državo. Toda ta prvi val je hitro splahnil. Vlagatelji so bili zaradi pisanja časopisov o dogodkih v drugih državah razburjeni, pa so pričakovali vse najhujše. Toda že v januarju in februarju leta 1932. smo mogli ugotavljati splošno pomirjenje vlagateljev. Tedaj je pisal »Narodni gospodar«: »Nič se ni zgodilo«. Položaj, ki je nastal s septembrom leta 1931., smo pravilno označili kot paniko. Vlagatelji so v paničnem strahu hiteli dvigati vloženi denar v misli, da se bo nekaj velikega zgodilo, da je treba rešiti, kar se še rešiti da. Potem pa so čakali in čakali, toda — nič se ni zgodilo. Ni bilo inflacije, ni padel tečaj dinarja, ni bilo katastrofalnega naraščanja cen premičnin in nepremičnin, ni bilo krahov, o katerih so »infor-

mirani ljudje«, ki imajo zveze, strogo zaupno pripovedovali senzacije željnim poslušalcem. Prišlo je razočaranje na celi črti. Špekulacija se je vračunala; tresla se je gora, rodila se je miš. Čas sam je ljudi pomiril, ker niso nastopili pričakovani in prerokovani dogodki. Denarni zavodi so samo ustavili dovoljevanje novih kreditov, da je bilo več gotovine razpoložljive za vlagatelje. Znatno je pomagala tudi k pomirjenju zamenjava tisočakov. Prihranki v posojilnicah so začeli zopet rasti.

Naše denarstvo bi bilo lepo splavalo v normalno poslovanje, ako ne bi bila prišla v aprilu leta 1932. kot grom z neba uredba o zaščiti kmečkih dolžnikov. In ravno to je naš specifični, naš domači vzrok denarne krize, ki je zaradi te zaščite postala naenkrat dolgotrajna in splošna. Nekaj mesecev, kolikor je trajala prva kriza, se je sedaj pod vplivom zaščite za kmečke dolžnike spremenilo v dolgih sedem let in zajelo tisoče posojilnic, samoupravnih hranilnic in bank v vsej državi. In ravno uredba o likvidaciji kmečkih dolgov pomeni preokret v denarni krizi, pomeni izhod iz denarne krize, ker je napravila konec kmečki zaščiti.

Poleg zaščite kmečkih dolžnikov moramo med domačimi vzroki denarne krize navajati še nekaj. Po vojni je nastalo silno mnogo denarnih zavodov zaradi visoke konjunktore v gospodarstvu. Vsi ti denarni zavodi pa so hoteli biti čim večji in hoteli zbrati čim več denarja, to je hranilnih vlog varčevalcev. Zato so se začeli puliti za denar varčevalcev in začeli tekmovati med seboj s poviševanjem obrestne mere za vloge, da bi na ta način privabili čim več vlog, čim več denarja. Obrestna mera za hranilne vlo-

ge je šla strahovito visoko, celo na 10, na 12%, v nekaterih primerih celo na 14%. In kakor je bila močno pretirana obrestna mera za hranilne vloge, tako so morali denarni zavodi pretiravati tudi z obrestno mero pri kreditih. Pojavila se je za kredite 10% kot normalna obrestna mera, ki pa je šla v nekaterih časih in pri nekaterih dolžnikih tudi na 20 do 24%. Denarni zavodi so silno služili, ker so krediti vsaj v knjigah, vsaj na papirju zaradi te visoke obrestne mere hitro rastle. Ni pa rastlo z isto hitrostjo v istem tempu tudi premoženje dolžnikov, ki naj bi predstavljalo pokritje za visoki bančni kredit. V knjigah denarnih zavodov so tudi v veliko veselje vlagateljev skoraj enako hitro rastle vloge, prihranki. V žalost dolžnikov pa so seveda dosti hitreje rastle dolgovi. Računi v knjigah so šli silno hitro kvišku, realno gospodarstvo in premoženjske razmere dolžnikov pa so šle svojo pot in so silno zaostajale za tem, kar je bilo v knjigah denarnih zavodov.

In četudi je bila v nekaterih panogah gospodarska konjunktura izredno ugodna in so mogle dotične panoge prenesti visoko obrestno mero za kredite, je pa izven vsakega dvoma, da kmetijsko gospodarstvo tedanjih visokih obresti ni moglo prenesti, da tedanje obresti niso bile v skladu z donosnostjo kmečkega gospodarstva. Dejansko kmečki dolžniki niso plačevali visokih obresti, kaj šele da bi odplačevali glavnico. Tako je splošna gospodarska kriza, ki je najbolj prizadela kmetijsko gospodarstvo, prišla v času, ko so kmetije bile visoko zadolžene. Tu je eden iz naših domačih vzrokov denarne krize. Tu pa je tudi mogoče poglobilni vzrok za tisti usodni sklep vlade, da je treba kmečke dolž-

nike zaščititi pred njihovimi upniki, zlasti pred denarnimi zavodi. In ta sklep vlade je ponovno in še bolj vznemiril vlagatelje in izzval vnovič krizo.

In še tretji domači razlog krize moramo navajati. Zaradi obilice denarja so po vojni denarni zavodi hoteli tudi dati mnogo posojil, da bi se poslovanje bolje rentiralo. Ker so dajali mnogo posojil, niso pri dovoljevanju posojil več tako temeljito tehtali dolžnika, njegove moralne kvalitete in njegove premoženjske razmere, kakor bi to zahtevala previdnost in odgovornost za tuji denar. Ne le dovoljevanje posojil je šlo prehitro in pregladko, tudi uprava posojil, izterjevanje narastlih obresti, izterjevanje zapadle glavnice je šlo prepočasi, je šlo s premajhno skrbnostjo, strogostjo in doslednostjo. Tu se je v resnici veliko grešilo. Pa bi se vendar bilo moralo na drugi strani tehtati in uvaževati, da je zaradi vojne morala dolžnikov silno padla in zato pri posojilih postopati tem strožje. Upajmo, da je dolgotrajna kriza ta greh ozdravila in da se neprevidnost pri dovoljevanju posojil in neodgovorna uprava posojil ne bo več ponovila.

6. Pregledali smo vzroke krize in njen razvoj. Predočili ste nam tudi na kratko najvažnejše o zaščiti kmečkih dolžnikov, o zaščiti denarnih zavodov in o likvidaciji kmečkih dolgov. Zakaj kažete na pomanjkljivosti in napake sedaj, ko na drugi strani pripovedujete, da se vračamo v likvidnost, da bodo posojilnice mogle kmalu zopet poslovati in torej tudi dovoljevati nove kredite?

O.: Ravno zaradi tega, ker imamo utemeljene izglede na vrnitev v likvidnost in normalno poslovanje, smo smatrali za potrebno, da pogledamo nazaj

na vzroke težkega stanja, ki traja že blizu sedem let in katerega posledice bodo z ozirom na uredbo o likvidaciji kmečkih dolgov trajale še dve desetletji. Iz napak se učimo. To nam je bil glavni povod, da smo čisto neženirano tudi pokazali na napake, ki smo jih delali. Kdor se proti načelom pregreši, nad tem se načela maščujejo. Naše zadružništvo se je pregrešilo nad mnogimi načeli zdravega, previdnega, skrbnega, odgovornega gospodarstva. Zato smo delali pokoro sedem let in jo bomo še delali. Zato pa mora priti tudi pred začetkom novega poslovanja do trdnega neomajnega skle-

pa, da se hočemo iz prošlih napak učiti ter da načel zdravega, solidnega in odgovornega gospodarstva s tujim denarjem ne bomo nikdar in nikoli več prekršili. Zato bomo v enem prihodnjih predavanj uprli pogled tudi naprej v bodočnost. Pri tem bomo verjetno že mogli povedati o uspehih naše akcije za likvidnost kreditnega zadružništva in dati tudi nekatera navodila, kako po dolgotrajni krizi zopet začeti s kreditnim poslovanjem. Na mestu je še večja previdnost, ker gospodarski organizem še ni popolnoma ozdravel, še ni utrjen in konsolidiran.

Fr. Jakliču v spomin.

Zadnji dan lanskega leta je iztrgala neizprosna smrt iz vrst zadružnih sotrudnikov in voditeljev Franceta Jakliča, zaslužnega prvoboritelja zadružne misli na slovenskih tleh. Izdihnil je v svojem domu v Mostah sredi svoje zbrane družine in dokončal pot svojega življenja, ki je bilo polno žrtev, pa tudi lepih uspehov.

Rodil se je 6. decembra 1868. v Podgorici v dobrepoljski fari. Šolal se je sprva doma, pozneje pa na ljubljanski gimnaziji in na učiteljišču, nakar je leta 1888. postal začasni učitelj v Ljubljani. Pozneje je deloval na Barju in v Škofji Loki, nato pa je dobil učiteljsko mesto v Dobropoljah, kjer je postal tudi nadučitelj. Tu je vzgajal mladino do leta 1919. Kasneje se je že upokojen preselil najprej v št. Janž, potem pa v Ljubljano, kjer je leta 1930. prevzel mesto blagajnika pri Zadružni zvezi in je v tem svojstvu deloval do svoje smrti.

Njegovo delovanje je bilo vsestran-

sko. Posegal je v vse panoge slovenskega gospodarskega, kulturnega, političnega in tudi verskega življenja.

Dobropolje je napravil tako rekoč za središče zadružnega gibanja v tistih časih, ko se je začelo zadružništvo oživljati in ko so se poleg dotedanjih šulcejevih posojilnic začele širiti tudi drugačne zadruge. Od blizu in daleč so prihajali prijatelji zadružne organizacije ogledovat si Posojilnico v Dobropoljah, ki je bila ustanovljena 28. decembra leta 1894. kot prva rajfajznovka, in blagovno zadrugo Kmetijsko društvo v Dobropoljah, ustanovljeno 2. junija 1896. Obe zadrugi sta bili med prvimi v novi etapi zadružnega pokreta. Obe je osnoval pokojni France Jaklič na pobudo takratnega ribniškega kaplana dr. Jan. Ev. Kreka. S temi ustanovitvami, ki se jim je pridružilo še izobraževalno društvo, je dal dobrepoljski fari novo lice. Kakor vsem Krekovim sotrudnikom in učencem, je bila tudi njemu edino že-

lja, slovensko ljudstvo dvigniti gmotno in duševno. Zato so se ga pa tudi Dobropoljci oklepali z vsem srcem in so v strnjenih vrstah stopali po potu, ki ga jim je bil začrtal. Po tem potu jih je vodil od uspeha do uspeha.

Za svoje ideje, za svoje prepričanje ni nikoli klonil. Ni se bal, ko so mu dostikrat grozili, da ga bodo pognali na cesto. Zvesto je vztrajal in zaupal v moč idej, za katere se je boril. Zato je ljudstvo tem bolj znalo ceniti njegove vrline in ga je že leta 1900. izvolilo v deželni zbor kranjski, leta 1907. pa je postal tudi državni poslanec.

Pokojnik je bil tudi znan kot izvrsten ljudski pisatelj. Literarna kritika trdi, da je njegova posebna značilnost veliko poznavanje slovenskega folklo-

rističnega blaga in da je njegova novela »Sin« eno najbolj značilnih slovenskih kmetjskih romantičnih del sploh. Zanimali so ga razni ljudski tipi, ki jih je iz realnega življenja nabiral po svoji ožji domovini, in vaški originali, ki so glavni predmet njegovega oblikovanja. Njegova literarna dela so izhajala večinoma pod imenom Podgoričan. Kot pristen ljudski pisatelj je hotel nuditi prijetno, lahko in dobro berilo v domačem, šegavem in lepem jeziku. Zato bo njegovo ime častno zapisano tudi v slovenski slovstveni zgodovini.

Mi se ga tu spominjamo v prvi vrsti kot iskrenega zadrugarja, ki ima tako odličen delež pri preporedu našega združništva. Blag mu bodi spomin!

Revizije v novem združnem zakonu.

Revizijam so vodilni združni krogi že davno posvečali kar največjo pozornost. Revizije, kakor so jih uvedle razne zveze, so imele prav ugoden vpliv na razvoj združništva. Čim bolj se je ustanova revizij izpopolnjevala, tem večje uspehe je dosegala. V začetku so se ji zadruga prostovoljno podvrgavale, kmalu se je pa tako ukoreninila, da so jo smatrali kot nepogrešljivo institucijo. Zato so jo v raznih državah zakonito uvedli in ji dali obvezen značaj.

Vsaka zadruga ima sicer svoj nadzorni odbor, toda vedno bolj se je širilo prepričanje, da ne zadostuje samo kontrola, ki jo izvaja nadzorni odbor. Nasprotno, čimdalje bolj se je kazalo, da je potrebno kot trajno napravo vpegljati ponavljajoče se in obsežne preglede o poslovanju upravnih organov in o

premoženjskem stanju zadrug. To delo naj bi opravljal strokovno izvežban revizor, ki je od zadruga popolnoma neodvisen in ki naj bi o uspehu svojih preiskav pismeno poročal. Taka naprava nudi, če se pravilno izvaja, tudi možnost, da dobe združni uradniki in nameščenci potrebni pouk in da spopolnjujejo svoje znanje. Tudi se na ta način skušnje, ki so jih napravili drugod, širijo med druge zadruga.

Kot najbolj uspešne so se pokazale revizije, ki jih vrše združne zveze. Pri zvezah je največ strokovnega znanja o združnih zadevah in poleg tega imajo zveze največji interes na temeljitom nadzorovanju članic, ki so jim pridružene.

Pri tem pa nastane več važnih vprašanj, prvič ali naj bodo zveze čisto

revizijske zveze, ki naj se bavijo samo z revizijami in izključujejo iz svojega območja vse poslovne stvari; drugič ali naj bodo zadruga prisiljene pristopiti k revizijski zvezi, in tretjič kako daleč naj gredo revizorjeve pravice, oziroma dolžnosti, — odnosno pravice revizijskih zvez — z ozirom na odgovornost članov upravnega in nadzornega odbora zadruga.

Kako je rešil naš novi združni zakon vsa ta vprašanja, naj v glavnih potezah pokaže sedanja razprava.

1. Vsaka zadruga mora biti včlanjena v revizijski zvezi (§ 89. združnega zakona). Zadrugo, ki ostane dalj kot 6 mesecev izven zveze, sodišče uradno razpusti. Isto se zgodi, ako zadruga ni sprejeta v zvezo. Zakonodajec si je torej pri nas prisvojil drugačno stališče, kakor ga zavzemajo zakonodaje v nekaterih drugih državah, kjer smatrajo, da je bolje, če se zadruga ne silijo k obligatnemu pristopu v članstvo revizijskih zvez, češ da bi to imelo na drugi strani za posledico, da bi bila tudi zveza prisiljena sprejeti v članstvo vsako zadrugo, ki bi se prijavila za vstop.

Naš združni zakon se je odločil za prisilno članstvo zadrug v revizijskih zvezah, toda ne sili zvez, da bi morale sprejeti vsako zadrugo, ki se jim javi za pristop, nasprotno določa v § 89., 8. odst., da sprejema zveza zadruga v svoje članstvo po svobodni oceni. Do tega zaključka so prišli ob sestavljanju združnega zakona najbrž zaradi tega, ker je obstajalo precej tako imenovanih »divjih« zadrug, ki niso bile organizirane v nobeni zvezi. Ravno poslovanje teh zadrug pa je bilo dostikrat zelo dvomljive vrednosti, pogostokrat celo v

nasprotju s kazenskim zakonom in je veliko škodilo ugledu pravega združništva.

2. Pravico do revizije svojih zadrug morejo dobiti samo tiste zveze kreditnih zadrug in zveze nabavljalnopotrošnih zadrug, ki imajo v svojem članstvu najmanj 500 zadrug in poslovnih zvez, dalje pa tudi zveze produktivnih zadrug in zveze zavarovalnih zadrug, ki imajo najmanj 100 zadrug in zvez.

Zveza, ki ima predpisano število zadrug v svojem članstvu in hoče izvrševati revizije, mora to skleniti na svoji skupščini in sklep skupščine prijaviti registrskemu sodišču zaradi zaznambe v združnem registru. Če pade število članic pod določeno višino, izgubi zveza revizijsko pravico in se mora v takem primeru sama včlaniti v kaki drugi revizijski zvezi, isto pa morajo storiti tudi njene članice.

To pravilo velja glede novih revizijskih zvez, ki bi se šele ustanovile. Za že obstoječe zveze določa § 118. posebno izjemo. Zdruga zveze, ki so na dan, ko je stopil novi združni zakon v moč, po svojih pravilih opravljale revizijo včlanjenih zadrug, smejo ostati kot revizijske zveze po tem zakonu še naprej, dokler imajo najmanj 50 včlanjenih zadrug.

Po sedanjem zakonu so morale revizijske zveze dobiti revizijsko koncesijo ali od bana ali od ministrstva za notranje posle, kakršen je bil pač obseg njihovega delovanja. Po novem zakonu to odpade in dobi vsaka zveza pravico do revizije brez nadaljnega, čim izpolni zakonite pogoje, ne da bi morala zanjo prositi pri upravni oblasti.

Vsaka zadruga se mora v treh

mesečih po vpisu v združni register prijaviti pri kaki revizijski zvezi za sprejem v članstvo, v nadaljnjih šestih mesecih pa mora sodišču naznaniti, v kateri zvezi se je včlanila in mora obenem priložiti potrdilo zveze, da je sprejeta v njeno članstvo. Drugače izreče sodišče prestatnik zadruga.

Če bi revizijska zveza izključila iz svojega članstva zadrugo, ker bi se upirala izvršiti odredbe revizije, se sme zadruga pritožiti na Glavno združno zvezo, katere odločba je definitivna.

5. Na kaj se razteza revizija? Zakon določa v § 97., da mora vsaka zadruga in vsaka združna zveza ob vsakem času sprejeti revizijo vsega svojega poslovanja in vse svoje imovine, zlasti blagajne, računskih in ostalih knjig, računov in računskih dokazil, dopisov, blaga in naprav.

Predmet revizije je torej celotno poslovanje zadruga in njenih organov, upravnega in nadzornega odbora, uslužbencev, pooblaščenecv, likvidatorjev in skupščine same. Z izrazom »revizija« je mišljen le pregled, le preizkušnja poslovanja. S tem je podana razlika med delovanjem nadzornega odbora in revizorja. Nadzorni odbor mora nadzirati upravni odbor in druge organe pri poslovanju v zadrugi. To nadziranje mora biti trajno, revizor pa more le v določenih periodah, le od časa do časa preizkusiti, če ustrezajo uprava, uredbe in kontrola nadzornega odbora zahtevam zakona in pravil. Revizor naj upravo in poslovanje v zadrugi samo preizkusi, njegova naloga ni, da bi sam nekako prevzel vodstvo zadruga. Drugače bi se ne moglo več

govoriti o samoupravi in samopomoči v zadrugi in o odgovornosti njenih organov. Vodstvo poslovanja pripada upravnemu odboru, trajna kontrola pa je stvar nadzornega odbora.

Periodična revizija se ne sme omejevati samo na kalkulatorično kontrolo bilanc in poslovnih knjig. Pregledovanje in preizkušanje, ki naj ga izvrši revizor, se mora raztezati na celotno poslovanje, po kakih vidikih postopa pri tem uprava in kako izvršujejo svoje dolžnosti združni organi.

4. Dosedanji zakon je odredil, da mora vsaka zadruga biti revidirana vsaj vsako drugo leto. Novi zakon nima takega predpisa, ampak le določa, da mora zadruga vsak čas sprejeti revizijo. Bolj natančna navodila bo v tem oziru gotovo obsegal pravilnik, ki ga bo za opravljanje revizij izdala Glavna združna zveza (§ 105.).

5. Revizor. Revizor mora biti strokovno izobražen, to se pravi, mora imeti splošno združno izobrazbo, pa tudi potrebno strokovno znanje. Natančnejše predpise o kvalifikaciji revizorja, o njegovih pravicah in dolžnostih bo predpisala Glavna združna zveza. Brez dvoma bi bilo bolj pravilno, če bi zakon vsaj v glavnih potezah opisal revizorjeve pravice in dolžnosti in bi potem Glavna zveza v okviru zakonitih predpisov izdala natančnejša navodila za izvrševanje revizij. Ne zdi se nam pravilno, da bi se tako važne stvari prepuščale v ureditev pravilniku, ki se lahko vsak čas menja in se tako zanaša nestalnost v norme o izvrševanju revizij.

Revizorja mora revizijska zveza prijaviti registrskemu sodišču,

ki mora imenovanje vzeti na znanje. Zveza določa revizorje popolnoma svobodno.

Dvomljivo je, ali se da iz zakona izvajati kaka obveznost revizijske zveze, da bi morala jamčiti za svojega revizorja. Če opazi zveza napake v revizijskem delovanju revizorja in opusti s primernimi sredstvi, event. z odpustitvijo revizorja, siliti na to, da se napake odpravijo, potem bo najbrž odgovorna za škodo, ki zaradi tega nastane. Zveza mora zato skrbeti, da se za revizorje nastavljajo samo osebe, ki imajo za to potrebne lastnosti, mora pa tudi nadzorovati, če je revizorjevo delo zadostno in če ni pomanjkljivo. Če je zveza v tem oziru zadostila svojim dolžnostim, potem ne jamči za kršitve dolžnosti, ki jih je zagrešil revizor. Revizorja je namreč smatrati samo za izvedenca (strokovnjaka), ki ima po službeni pogodbi dolžnost, da vrši revizije v smislu zakona.

Po zakonu je revizor dolžan, da vrši svojo dolžnost s skrbnostjo in opreznostjo rednega poslovnega človeka. Pri tem je navezan na predpise združnega zakona in pravilnika, ki ga izda Glavna združna zveza.

S to odredbo naglašajo zakon revizorjevo odgovornost za pravilno izvrševanje prevzete dolžnosti. Odgovornost ne obstoji samo nasproti revizijski zvezi, ampak v prvi vrsti nasproti zadruzi, ki je prizadeta po njegovi reviziji. Kakor odgovarja zveza za izbor revizorjeve osebe in za nadziranje njegovega delovanja, tako odgovarja tudi revizor za vsako krivdo pri izvršitvi revizije. Ta odgovornost revizorjeva izhaja iz okolnosti, da revizije ne opravi zveza, ampak revizor.

Kaj mora revizor v danem primeru storiti, da zadosti svoji dolžnosti, kako daleč se mora pečati z zadevami revidirane zadruga, da se bo mogla njegova revizija smatrati kot zadostna in brezhibna, to je treba presojati v vsakem primeru posebej.

Na revizorjevo zahtevo morajo občinska in občna upravna oblastva prve stopnje ukreniti vse, kar je potrebno, da se zagotovi hiter in pravičen pregled. Dosedanji revizijski zakon ni imel take odredbe. V tem oziru so revizorjeve pravice znatno razširjene, saj sme, če je treba, zahtevati celo žandarmerijsko asistenco (n. pr. če bi upravni odbor ne hotel dovoliti revizije, bi zaprl poslovni prostor ali skrnil poslovne knjige in podobno).

Kakor po dosedanjem revizijskem zakonu, so tudi po novem združnem zakonu dolžni člani upravnega in nadzornega odbora in uslužbenci zadruga dati revizorju resnična, točna in popolna pojasnila. Revizor sme ob času revizije sklicevati seje upravnega in nadzornega odbora za razpravljanje o predmetih, ki so v zvezi z revizijo. Zakon nič ne omenja, da bi bil revizor upravičen sklicati tudi sejo likvidacijskega odbora. Ker pa je likvidacijski odbor naslednik upravnega odbora in mu je za čas likvidacije poverjeno vodstvo zadruga, bo revizor brez dvoma imel tudi pravico ob času revizije sklicati sejo likvidacijskega odbora. Po dosedanjem revizijskem zakonu je bilo treba k reviziji pritegniti tudi nadzorni odbor, novi zakon tega več ne zahteva.

6. Revizijsko poročilo. Zakon odreja, da mora revizor po končani reviziji sestaviti revizijsko poročilo. Po-

ročilo mora biti pismeno. Zakon našteva nekatere stvari, ki jih mora poročilo omenjati, zlasti ali je revizor našel kršitve zakona in katere, ali so v redu seznam (spisek) članov in listine, na katere se opira ali so izvršeni nalogi, ki jih je dobila zadruga ob prejšnji reviziji. V ostalem ne obsega zakon nobene določbe, kako bodi revizijsko poročilo sestavljeno. Na vsak način mora imeti revizor pri sestavljanju poročila pred očmi njegov glavni namen, ki je: obvestiti zadružnike o položaju zadruga in kako izvršujejo posamezni organi svoje dolžnosti.

Revizijsko poročilo more biti s a m o e n o. Ni dopustno, da bi revizor sestavil eno poročilo za upravni in nadzorni odbor, drugo pa za občni zbor. Kot revizijsko poročilo se smatra samo tisto, ki ga mora upravni odbor predložiti skupščini. S tem pa ni rečeno, da bi smel revizor sestaviti samo revizijsko poročilo, lahko sestavi tudi posebna navodila vodstvu zadruga.

Revizor izroči svoje poročilo revizijski zvezi, ki ga s svojimi morebitnimi pripombami in navodili pošlje v pravnem odboru revidirane zadruga, upravni odbor zadruga pa ga mora neutegoma izročiti nadzornemu odboru. Te odredbe so torej bistveno take, kakor jih je vseboval že dosedanji revizijski zakon, razen da ni več predpisano, da bi se moralo o revizijskem poročilu razpravljati in sklepati v skupni seji upravnega in nadzornega odbora.

Po prejemu revizijskega poročila ima upravni odbor naslednje dolžnosti:

a) V roku, ki mu ga je določila revizijska zveza, mora izvršiti odredbe revizijske zveze glede

odprave nedostatkov, kolikor spada to v njegovo kompetenco.

b) Na dnevni red prve prihodnje skupščine mora postaviti čitanje revizijskega poročila in rešitve revizijske zveze. Kolikor spada rešitev posameznih naročil v področje skupščine, mora upravni odbor postaviti na dnevni red tudi tozadevne predloge.

Zakon predpisuje, da se mora revizijsko poročilo in rešitev revizijske zveze na skupščini v celoti prebrati. Prebrati ju mora eden izmed overiteljev zapisnika in sicer se morata prebrati poprej kot se glasuje o odobritvi računskega zaključka in o podelitvi razrešnice. Takih odredb dosedanji zakon ni poznal, so pa potrebne, da so zadružniki informirani, še preden sklepajo o tako važnih zadevah, kakor sta odobritev računskega zaključka in podelitev razrešnice.

Revizijsko poročilo ni samo notranja zadeva med revizorjem ter združnim upravnim in nadzornim odborom. Revizijsko poročilo je marveč namenjeno tudi združnikom, da so poučeni, kaj se godi in kako se gospodari v zadrugi. Mogoči so primeri, da odkrije revizor pri zadrugi napake, ki se dado z gotovostjo in hitro odpraviti, ki bi pa vendar utegnile prizadejati zadrugi občutno škodo, če bi takoj prišle v javnost. Take napake bo dostikrat mogoče odpraviti še pred skupščino. Če se potem na skupščini obravnava revizijsko poročilo, se bo dala stvar glede grajanih napak urediti mogoče lažje, ako so napake že odpravljene. Zaradi teh pomislekov zakon tudi ne predpisuje, da bi se moralo revizijsko poročilo dati na vpogled združnikom.

7. Roka za odpravo nedostat-

ko v ne določi revizor sam, ampak revizijska zveza. Ravno tako ne nadzoruje revizor sam, če je zadruga grajana napake odpravila, ampak stori to revizijska zveza. Revizor nima nasproti zadrugi nobenih prisilnih sredstev na razpolago; pač pa more zveza nastopiti proti vodstvu zadruge s prisilnimi sredstvi.

Da se ne bi zadruga izognila svoji dolžnosti, odpraviti nedostatke, s tem, da bi izstopila iz revizijske zveze, odreja zakon, da zadruga ne sme izstopiti iz zveze toliko časa, dokler ne izvrši njenih odredb, oziroma dokler sodišče ne izreče, da ni primorana izvršiti te odredbe.

Odredbe revizijske zveze bi mogle imeti kedaj škodljive posledice za zadrugo. Če upravni odbor zadruge po zaslišanju nadzornega odbora spozna, da bi izvršitev kake takšne odredbe povzročila zadrugi škodo, začasno ni dolžan izvršiti dotične odredbe, ampak mora stvar predložiti skupščini v odločitev. Skupščina v takih primerih odloči, ali naj se zahtevi revizijske zveze ugoti ali ne.

Če skupščina sklene, da se ni ozirati na pomisleke upravnega in nadzornega odbora, ampak da je treba ugoditi odredbam revizijske zveze, potem mora upravni odbor izvršiti nalog, ki ga je dala revizijska zveza. Le tedaj, kadar bi se z izvršitvijo teh odredb kršil zakon ali pravila, jih upravni odbor ne sme izvršiti. Upravni odbor mora o sklepu skupščine obvestiti revizijsko zvezo.

Nasprotno bi mogla skupščina skleniti, da so pomisleki upravnega in nadzornega odbora utemeljeni, to se pravi, da bi iz izvršitve odredbe revizijske zveze nastala zadrugi škoda. Tudi v tem

primeru mora upravni odbor obvestiti revizijsko zvezo o sklepu skupščine.

V nadaljnjem poteku sme revizijska zveza predložiti sporno stvar registrskemu sodišču v razsojo. Če sodišče po izvršenih poizvedbah spozna, da ima revizijska zveza prav, odstavi tiste člane upravnega in nadzornega odbora, ki se upirajo izvršiti odredbe revizijske zveze in odredi volitev novih. Če se pa skupščina ali novi člani upravnega odbora upirajo ugoditi zahtevam revizijske zveze, more sodišče izreči prestanek zadruge.

Revizijski zvezi je na razpolago še drugo sredstvo zoper uporno zadrugo. Sme jo namreč izključiti. Izključeni zadrugi pa pristoji pravica, da se sme pritožiti na Glavno združno zvezo, katere odločba je definitivna.

O izvršeni reviziji mora revizijska zveza v mesecu dni obvestiti registrsko sodišče. Obenem morajo revizijske zveze obveščati o izvršenih revizijah tudi Glavno združno zvezo.

Revizorju in članom upravnega in nadzornega odbora revizijske zveze in njenemu osebju nalaga zakon dolžnost, da morajo varovati tajnost o poslovnih razmerah pregledanih zadrug, kolikor jih zvedo ob reviziji ali na drug način ob izvrševanju svojih dolžnosti. Dolžnost molčečnosti pa ne obstoji: 1. nasproti Glavni združni zvezi; 2. nasproti sodiščem v civilnih in kazenskih stvareh; 3. nasproti drugim oblastvom v primerih, ki jih omenja § 54.

Glede stroškov, ki so v zvezi z revizijami, razlikuje zakon take, ki nastanejo ob redni reviziji, in take, ki jih povzročijo izredne revizije. Stroške

redne revizije trpi zadruga, kolikor jih ne poravna revizijska zveza iz svojega. Z izredno revizijo zvezane stroške pa trpijo tisti, ki so izzvali izredno revizijo, če se ob reviziji dožene njihova krivda.

8. Kazni. Da zagotovi neovirano izvrševanje revizijskih poslov, določa zakon v § 110. razne kazni in sicer:

1. Z zaporom do dveh mesecev ali v denarju do 6.000 din (če ni določena za dotično dejanje strožja kazen po kazenskem zakoniku) se kaznuje, kdor kot član upravnega ali nadzornega odbora ali kot likvidator naklepoma prepreči ali onemogoči opravo revizije.

2. Z zaporom do meseca dni v denarju do 3.000 din se kaznuje, kdor kot član upravnega ali nadzornega odbora ali kot likvidator ob reviziji revizorju dá ali zakrivi, da se mu dá napáčno pojasnilo o stvareh, za katere ima revizor pravico zahtevati pojasnilo.

Z enako kaznijo se kaznuje uslužbenec ali pooblaščenec zadruga, ki stori dejanje, omenjeno zgoraj pod točko 1.

3. Kolikor ni določena za dejanja strožja kazen po predpisih kaz. zakonika ali po §§ 110. in 111. združnega zakona, se kaznuje zaradi nereda z denarno kaznijo do 1.000 din, kdor stori, da se glede revizijskega poročila in glede rešitve revizijske zveze ne postopa po § 98. združnega zakona, to je, da se revizijsko poročilo ne priobči nadzornemu odboru zadruga, da se ne postavi na dnevni red skupščine, da se revizijsko poročilo na skupščini v celoti ne prebere ali da ga ne bere overitelj zapisnika, ali da se ne prebere prej, nego se sklepa o odobritvi računskega zaključka ali o podelitvi razrešnice.

4. Z denarno kaznijo do 500 dinarjev, se kaznuje, kdor stori iz malomarnosti dejanje po § 110., točka 5, (kdor kot član upravnega ali nadzornega odbora ali kot likvidator prepreči ali onemogoči izvršitev revizije), ali po § 111., odst. 1., točka 2. (kdor dá ali zakrivi, da se dá revizorju napáčno pojasnilo).

5. Če se navedena dejanja ponavljajo, se morejo kazni zvišati do dvojnega zneska.

Zvezine objave.

Dolžnosti zadrug po občnem zboru.
Po občnem zboru morajo zadruga napraviti naslednje vloge:

1. Zadržni zvezi kot revizijski oblasti je treba poslati celoten prepis zapisnika o občnem zboru in dva izvoda računskega zaključka za preteklo upravno leto. Zadruga prosimo, da naj to svojo dolžnost izvrše takoj, da ne bo treba članic opominjati. Članice, ki spadajo v okoliš okrožnih sodišč v

Celju in Mariboru, naj poleg tega pošljejo tudi našemu oddelku v Mariboru po en izvod računskega zaključka.

Članicam se priporoča, naj svoje računске zaključke, preden jih predlože občnemu zboru v odobrenje, pošljejo v pregled Zvezini pisarni v Ljubljani, oziroma v Mariboru.

2. Kraljevski banski upravi dravske banovine v Ljubljani je po okrajnem načelstvu predložiti en izvod računskega zaključka, na katerem naj se na prvi strani zgoraj pod robom na-

piše pripomba, na katerem obč. zboru je bil računski zaključek odobren. (Za zadruga na Hrvaškem ta dolžnost ne obstoji. Pač pa morajo hrvaške zadruga v krajih, kjer velja hrvaški združni zakon, vsako leto po občnem zboru predložiti trgovskemu sodišču zapisnik o skupščini in odobreni računski zaključek.)

5. Finančni direkciji, oddelek za neposredne davke, se mora poslati računski zaključek v dveh izvodih (čl. 105 pravilnika za izvrševanje o neposrednih davkih) in prepis zapisnika o občnem zboru; vendar ni treba predložiti celotnega prepisa, ampak se lahko ta prepis pošlje le v izvlečku v tistih točkah, ki se nanašajo na odobritev računskega zaključka in na sklep o uporabi oziroma razdelitvi čistega dobička. Pripomniti je, da morajo te spise predložiti davčni oblasti vse zadruga brez izjeme, torej tudi tiste, ki so proste družbenega davka.

Vse zadruga morajo predložiti finančni direkciji poleg teh listin tudi natančno poročilo o svojih upravnih stroških in drugih izdatkih, ki vplivajo na čisti dobiček. Zadruga, ki so oproščene družbenega davka, morajo v tem oziru odgovoriti na devet vprašanj, neoprosčene zadruga morajo dati še bolj obširna pojasnila. Kaj je treba vse pojasniti, je razvidno iz našega navodila v razpravi »Prijava za odmero družbenega davka« v 7. številki »Narodnega gospodarja« iz leta 1956, na strani 100.

Zadruga, ki niso oproščene družbenega davka, opozarjamo, da je treba v 5 mesecih po preteku poslovnega leta, najkasneje pa v 15 dneh po občnem zboru vložiti prijavo za odmero družbenega davka.

4. Pristojnemu trgovskemu sodišču se mora poslati predlog za vpis novih članov načelstva, oziroma za izbris izstopivših odbornikov ter za vpis premembe pravil, to pa seveda le tedaj, ako se je zgodila v sestavi načelstva, oziroma pravil kaka izprememba.

Prilagoditev pravil novemu združnemu zakonu. Članicam priporočamo, da ne spreminjajo same svojih pravil po predpisih novega združnega zakona. Časa za izpremembo je še dovolj. Zveza bo skušala kmalu izdati vzorce novih pravil, ki bodo v soglasju z novim zakonom. Vzorci bodo sestavljeni za posamezne vrste zadrug, tako da bodo pravila pri zadrugah iste vrste kolikor mogoče enakoglasna.

Davki in takse.

1. **Davek na poslovni promet** je treba plačati v teku 50 dni po preteku vsakega trimesečja, torej za januar, februar in marec 1958 do konca aprila 1958 i. t. d.

2. **Uslužbenski davek.** Delodajalci so dolžni od uslužbencev pobrane zneske odpremiti davčni upravi najkasneje 15. dan po preteku minulega meseca. Oni delodajalci, ki plačujejo uslužbenski davek v davčnih znamkah, ki jih prilepijo v davčno knjižico, morajo te knjižice tekom januarja 1958 predložiti na vpogled davčni upravi.

3. **Za »Bednostni sklad«** morajo službodajalci od 1. julija 1955 naprej odpremljati davčni upravi v gotovini z dvojnimi seznamom 1½% od zaslužkov, oziroma od mezd svojih uslužbencev in delavcev.

4. **Davku na samce** so zavezani vsi neoženjeni in vdovci brez zakonskih otrok, ki stanujejo v mestih ali pa v takih krajih, kjer ima svoj sedež okrajno načelstvo in ki so pred 1. januarjem 1951 izpolnili 50. leto starosti in tega dne še niso izpolnili 60. leta ter imajo nad 2500 din mesečnih dohodkov. Davek znaša za moške od 50. do 55. leta 50%, od 55 do 40 let 40%, od 40 do 50 let 25%, od 50 do 60 let 10% direktnih davkov. Vsi delodajalci morajo takim uslužbenecem odtrgovati ta davek skupno z uslužbenskim davkom. Odtegnjene zneske morajo odvesti davčnim upravam v gotovini in ne z davčnimi znamkami. V ostalem veljajo za ta davek iste odredbe, kakor za uslužbenški davek.

5. **Davek za rente** morajo zadruge, ki so ga dolžne plačati, poravnati najkasneje v 45 dneh po preteku vsakega polletja, torej za drugo polovico lanskega leta najkasneje do 15. februarja, za prvo polovico l. 1958. pa do 15. avgusta l. 1958. One posojilnice, ki so oproščene družbenega davka, plačajo rentni davek v izmeri 5% od izplačanih in kapitalizovanih obresti hranilnih vlog in vlog v tekočem računu, druge posojilnice ga plačujejo v izmeri 6%.

6. **Ostali neposredni davki** dospevajo v plačilo v štirih enakih letnih obrokih 1. januarja, 1. aprila, 1. julija in 1. oktobra ter se morajo plačati najkasneje do 15. prihodnjega meseca po dospelosti. Kdor bi do tega dne ne plačal zapadlega obroka, se mu od neplačane vsote zaračunajo 6% obresti in se izterja neplačani davek z obrestmi vred prisilno.

Od tega pravila obstoji izjema na zemljiški davek, ki se mora plačevati v dveh enakih letnih obrokih najkasneje do 15. avgusta in do 1. novembra.

Dokler se ne izvrši nova odmera za l. 1958., se plačujejo neposredni davki po predpisih za leto 1957.

7. **Dopolnilna prenosna taksa.** Po tar. post. 12. pripomba 12. taksne tarife je treba dopolnilno prenosno takso, če ne presega 500 din letno, plačati v celotnem iznosu do 31. januarja. Ako taksa presega 500 din letno, se plačuje v trimesečnih obrokih vnaprej in sicer prvi obrok do 31. januarja, drugi od 1. do 15. aprila, tretji od 1. do 15. julija in četrti od 1. do 15. oktobra.

Gospodarstvo.

526 bank pod zaščito. V drugem polletju lanskega leta je zaprosilo v naši državi za zaščito še 24 bank, od tega 11 samo v novembru, ko bi bil moral poteci rok za vlaganje prošenj za zaščito. Konec leta 1957. je bilo pod zaščito 526 denarnih zavodov (brez kreditnih zadrug). Rok za vlaganje prošenj je bil nato podaljšan samo za tri mesece, to je do 25. februarja tekočega leta. Obenem je bilo tedaj sporočeno, da namerava trgovinsko ministrstvo izdati uredbo, ki bo za primer prehodne nelikvidnosti ali trenutnega navala vlagateljev preprečila eventualne težje posledice. S to uredbo naj bi se ustvarile enake trajne možnosti za zaščito, kakor sta jih uvedli Švica in Češkoslovaška. Doslej pa taka uredba še ni bila izdana.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18 % Din 120.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 in po 100 kg à Din 100.—; kalijeva sol po 100 kg Din 150.—; kostni superfosfat Din 123; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 211.—; apneni dušik v papirnatih vrečah Din 185.—; kostna moka Din 100.—; nitrofoskal v vrečah Din 144.—; klajno apno Din 275.—; lanene tropine Din 2.—; modra galica Din 6.60; žveplo Din 3.—. Pri vagonškem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700—2.000; čistilnik 10 sit 1.500 Din; plugi Lesce Din 880—995; reporeznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do Din 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlinci Din 1.400—1.700; brzoparilniki Din 1.050 do 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki 900 Din; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike »Rapp« Din 70.—. Nitrofoskal, apneni dušik pri najmanjšem odjemu 5.000 kg franco vsaka postaja. Modra galica pri vagonškem odjemu po konkurenčni ceni.

Manufakturo vseh vrst po ugodnih cenah tudi proti plačilu s hranilnimi knjižicami članic »Zadružne zveze« nudi Oblačilnica za Slovenijo v hiši Gospodarske zveze.

Obilnice za slovenijo v bliž Gogo-
 kašičem človek v obdobju zveze tudi
 cenah tudi pred plačili s pravnimi
 Manjaktivo vseh vrst po ugodnih
 skem objemu po konkurenčni cenah
 vsaka postaja. Modra galica pri vagon-
 najmanjšem objemu 5.000 kg franco-
 Din 70.— Nitrolokal, apneni dušik pri
 cam Din 200; pateni motike 2.000
 Din; travniške hrane & jeklenimi žpi-
 niške hrane & zvezdnatimi členki 200
 do 2.800; kosilni stroji Din 2.000; trav-
 Din 1.400—1.700; praporniki Din 1.050
 Din 2.200; robača Din 900; sadni mlini
 do Din 3.500; mlatalnice na ročni pogon
 nica M. R. Din 250; triterji Din 2.000
 Din; pluzi Lesce Din 280—300; reporez-
 Din 1.700—2.000; čatalnik 10 st 1.500
 ali in veta Din 1.100.—; alamaroznice
 franco vsaka postaja. Mlatalnice & tre-
 za grojila in cementi zahtevajo na
 Din 2.—; modra galica Din 6.60; žveplo
 klajno apno Din 275.—; lanene tropine
 100.—; nitrolokal v vtečaj Din 141.—;
 vtečaj Din 125.—; kostna moka Din
 Din 211.—; apneni dušik v papirnatih
 apneni dušik v pločevinskih pločih
 Din 150.—; kostni superfosfat Din 122;
 a Din 100.—; kalijeva sol po 100 kg
 fosfat v vtečaj po 50 in po 100 kg
 bava 12 Din 120.—; rudninski super-
 tira naslednje cenah: Tomševa žindra
 Gogobarska zveza v Ljubljani no-